

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОБЛЕМНИХ ТЕРИТОРІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку України, в умовах проведення військових дій, окупації частини території, посиленні міграційних процесів і зменшенні інтенсивності ділової активності впровадження нових підходів в управлінні регіональним розвитком на основі кращих міжнародних практик стає актуальним завданням.

Стратегічною метою реалізації нової державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України для забезпечення соціальної та економічної єдності держави, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, активізації економічної діяльності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних та інших стандартів для кожного громадянина незалежно від місця проживання.

Враховуючи існуючі умови та нові підходи до управління регіональним розвитком, ключовими цілями регіональної політики в середньостроковій перспективі є такі.

По-перше, запровадження системної підтримки проблемних територій. Наразі ми не маємо ефективної системи державної підтримки проблемних, або депресивних територій. Створити її має на меті новий Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів», який визначатиме нову типологію проблемних територій та створить умови для їх комплексного розвитку на базі договорів щодо регіонального розвитку та спеціальних державних або регіональних програм (рис. 1).

Проект Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів»: нова типізація проблемних територій

Чинний Закон: групи депресивних територій

- регіон
- промисловий район
- сільський район
- місто обласного значення
- населені пункти, на території яких з 1996 р. ліквідовані вугледобувні та вуглепереробні підприємства

Новий законопроект: групи проблемних територій

- територія, що підлягає економічній реструктуризації
- сільський район (громада) у несприятливих умовах
- території з обмеженим потенціалом розвитку
- прикордонний район у несприятливих умовах

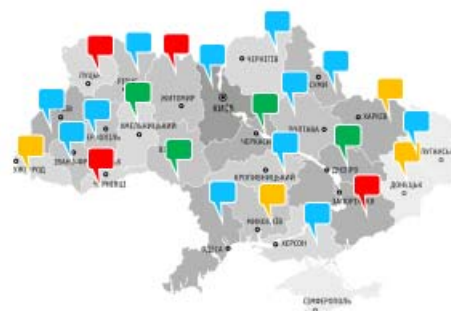

Рис. 1. Підходи до визначення проблемних територій: зміни до законодавства

Політика стимулювання регіонального розвитку та підтримки проблемних територій потребує вдосконалення у зв'язку з:

— несистемністю заходів державної регіональної політики щодо подолання депресивності територій і застарілістю критеріїв вибору таких територій. За роки реалізації Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» лише одна територія —

* МОСКАЛЕНКО Валентина Володимирівна — к.е.н., керівник експертної групи розвитку механізмів та фінансових інструментів стимулювання та підтримки регіонального розвитку, Директорат регіонального розвитку, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, м. Київ, Україна, vm_me@ukr.net

м. Токмак Запорізької області — отримала статус депресивної території. До цього часу не затверджено жодної програми подолання депресивності території;

— недієвістю або низькою ефективністю існуючих інструментів стимулювання розвитку регіонів і проблемних територій. Запропоновані чинним Законом інструменти стимулювання регіонального розвитку по факту були замінені традиційними підходами — будівництво, ремонт об'єктів бюджетної сфери, причому без прив'язки до Державної стратегії регіонального розвитку та регіональних стратегій розвитку;

— відсутністю реального механізму узгодження державних і регіональних стратегічних пріоритетів на довгостроковий період;

— обмеженістю ресурсів державного бюджету, що спрямовуються на регіональний розвиток і подолання депресивності територій, та необхідністю підвищення ефективності їх використання.

Очевидною є необхідність модернізації Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» з урахуванням кращого досвіду ЄС, розроблення конкретних інструментів, що сприятимуть розвитку малого та середнього підприємництва на таких територіях, інноваційних галузей, зростання доходів громадян.

На даному етапі важливо визначити нові ефективні механізми, які допоможуть реалізувати потенціал регіонів, використовувати їх конкурентні переваги, створювати нові точки зростання.

Проектом Закону передбачено зміна правових, організаційних, фінансових та інших підходів до системи державної підтримки проблемних територій та розвитку регіонів шляхом:

— зміни критеріїв та термінології для визначення проблемних територій (з урахуванням певних особливостей економічного розвитку, географічного розташування, екологічного стану, демографічної ситуації);

— запровадження стимулювання регіонального розвитку на державному та регіональному рівнях;

— розширення переліку інструментів стимулювання розвитку проблемних територій;

— удосконалення механізму узгодження державних та регіональних стратегічних пріоритетів; спрощення процедури підготовки та реалізації договорів щодо регіонального розвитку;

— забезпечення цільової фінансової підтримки реалізації заходів щодо стимулювання регіонального розвитку на основі програмно-цільового підходу до розв'язання проблем соціально-економічного розвитку, створення сприятливого інвестиційного середовища в регіонах (рис. 2).

По-друге, важливим завданням на середньострокову перспективу є практичне застосування принципів смарт-спеціалізації в системі стратегічного планування через методології, навчання та супровід на всіх рівнях планування. Впровадження принципів смарт-спеціалізації у систему стратегічного планування є важливим фактором регіонального розвитку на сучасному етапі.

Смарт-спеціалізація — це відносно нове поняття для української регіональної політики — в сучасних реаліях воно дозволить регіонам фокусувати зусилля на певних пріоритетах. Для того, щоб їх визначити ми співпрацюємо з Мінекономрозвитку та проектом Європейської комісії DG research — яким буде охоплено 5 пілотних регіонів для визначення їх смарт-спеціалізації (Запорізька, Одеська, Сумська, Закарпатська, Черкаська області).

По-третє, регіональна політика нового зразку має опиратися на потужну розгалужену систему інституцій в кожній області, які візьмуть на себе функції генерації нових ідей, розробки та супроводу проектів регіонального розвитку, надання послуг із залучення інвестицій і маркетингу територій. Тут наше ключове завдання — завершити

процес створення АРР в кожному регіоні, зміцнити їх фінансово-матеріальну та інституційну спроможність і надати можливість подання проектів на відповідні конкурси.

Рис. 2. Новий механізм підтримки проблемних територій

Підвищення фінансової спроможності регіонального розвитку посилюється за допомогою секторальної бюджетної підтримки ЄС — у 2018 році триває реалізація 70 регіональних проектів, які перемогли в першому конкурсному відборі за 5 напрямками: інноваційна економіка та інвестиції, сільський розвиток, розвиток людського потенціалу, розвиток туризму, загальноукраїнська солідарність.

У вересні поточного року Кабінетом Міністрів України було схвалено План заходів на 2018—2020 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, розроблений спільно з експертами Програми «U-LEAD з Європою». Разом із планом заходів постановою схвалено 7 програм регіонального розвитку, що передбачають виконання завдань Стратегії через реалізацію конкретних інвестиційних проектів. Метою таких проектів є підвищення конкурентоспроможності українських регіонів шляхом підтримки розвитку регіональної і місцевої економіки на основі ефективного використання наявного потенціалу, існуючих конкурентних переваг, формування сприятливого інвестиційного середовища модернізації реального сектору економіки, зростання експортного потенціалу, створення умов для активізації інноваційних процесів з урахуванням принципів смарт-спеціалізації.

Надзвичайно важливо здійснити перехід у регіональному розвитку від майже виключно «політики будівництва та ремонту» до політики інтегрованого розвитку територій, від пільг до підтримки розвитку. Такий перехід ми зможемо здійснити тільки в тісній співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування, наукових інституцій, бізнесу та громадськості для виконання окреслених завдань у сфері сталого регіонального розвитку.